ÎNDRUMĂRI PRACTICE PENTRU INELATORII DE PĂSĂRI (II). DETERMINAREA SEXULUI ȘI VÎRSTEI UNOR PĂSĂRI

Dr. Maria PASPALEVA

Continuăm enunțarea criteriilor de diferențiere a sexului și vîrstei unor specii de păsări fără dimorfism sexual aparent. Considerăm că aceste criterii pot fi de folos naturaliștilor din muzee și pentru o mai precisă determinare a păsărilor din colecții. În măsura în care cel ce lucrează la determinare n-a avut în mînă piesa proaspăt colectată, pentru a determina sexul cu ajutorul disecției, sau dacă pasărea a fost deteriorată de împușcătură tocmai în regiunea gonadelor, ceea ce împiedică adesea determinarea, socotim că aceste criterii de determinare după penaj pot fi utile.

Turdus merula — Mierla.
Vîrsta — *Juv.* — Penele de pe *manta* și *scapulare*, cu margini brune. *Imm.* ♂ — *Tma* externe și alte pene ale aripii brune (nu au năpîrlit), în contrast cu *Tma* interne negre (năpîrlite).
Imm. ♀ — *Tma* externe de un brun mai deschis decît *Tma* interne.
Sexele — ♂ *Ad.* — Toată aripa neagră.
♀ *Ad.* — Toată aripa brună-măslinie închisă.

Turdus viscivorus — Sturzul de vîsc.
Vîrsta — *Juv.* Penele de pe *spinare* și *tîrtiță* au *rachisul* și zona rachidiană gălbui și extremitățile negre. *Ti* au *rachisul*, zona rachidiană și extremitățile gălbui.
Imm. — Pe *spinare* se păstrează cîteva pene de *Juv. Tma* externe înainte de năpîrlire, mărginite îngust cu alb, în contrast cu *Tma* interne, năpîrlite, cu margine lată gălbuie și vîrful alb.
Ad. — *Spinarea* brună sau brună-cenușie, fără pene de *Juv. Tma* de culoare uniformă, primăvara cu margine îngustă albă.

Turdus philomelos — Sturzul cîntător.
Vîrsta — *Imm.* — *R.* ascuțite, cu *franjuri*, uzate. *Tma* și *Tmi* cu vîrfurile bej-gălbui.
Ad. -*R.* toamna noi, rotunjite. *Tma* și *Tmi* uniforme.

Turdus iliacus — Sturzul de vii.
Vîrsta — *Imm.* — *Tma* și *Tmi* cu vîrfurile bej sau alburii.
Ad. — *Tma* și *Tmi* n-au vîrfurile de culoare deschisă.

Turdus pilaris — Sturzul de iarnă.
Vîrsta — *Juv.* — *Re.* superioare brune, *capul* și *tîrtița* mai cenușii. Penele *mantalei* și *scapularele* au *rachis* alb și extremitatea neagră.
Imm. -*Tma* și *Tmi* cu vîrfurile alburii, cele externe diferă la culoare de cele interne, care au săgeți albe în centru.
Ad. — *Tma* cu vîrfurile cenușiu palid.
Sexele — ♂ *Ad.* — Penele de pe *vertex* sînt cenușii-albăstrui, cu pată centrală brună-închis, lată, fără vîrf. *Coada* de un brun-negru. ♀ *Ad.* — Penele de pe *vertex* sînt cenușii-șterse, cu pată centrală brună-închis, în formă de vîrf de lance. *Coada* de un brun-închis.

Turdus torquatus — Mierla guleratā.
Vîrsta — *Juv.* — *Tma*, *Tme* și *Tmi* cu săgeți albe către vîrf.
♂ *Imm* 1 *i.* — *Tma* au partea externă brună, cu margini late albe.
♀ *Imm.* 1 *i.* — *Tma* externe brune, cu margini crem, în contrast cu *Tma* interne cenușii (năpîrlite). *Gușa* are penele cu *franjuri* lungi crem sau alburii, care dau un aspect palid, în contrast cu restul părții ventrale.
Sexele — ♂ *Ad.* — *Tma* cu părțile externe bălțate cenușiu și brun, cu marginile înguste cenușii-alburii. *Gușa* albă sau alburie-murdară. ♀ *Ad.* — *Tma* cenușii-brune cu margini albe. *Gușa* de obicei întunecată, cu penele mărginite cu brunatic sau brun-alburiu.

Cinclus cinclus — Păscărelul negru.
Vîrsta — *Imm.* 1 *i.* — Penele aripii cu vîrfuri late alburii, mai ales *R. II*, *R. III* și *Tma* interne.
Ad. — Penele aripii brune-negricioase, cu vîrfuri înguste brune -alburii.

https://biblioteca-digitala.ro

Troglodytes, troglodytes — Ochiuboului.

Vîrsta — *Imm. 1 t., 1 i.* — Bara transversală de pe *coadă* şi de pe aripă (*R. I, R. II, R. III*) e mată, nu e netă, nu atinge peste tot marginile penei.
Ad. — Bara transversală de pe *coadă* şi aripă foarte bine conturată, vizibilă.

Prunella modularis — Brumăriţa de pădure.

Vîrsta — *Imm.* — *Tma* externe şi *R. II* externe n-au năpîrlit şi contrastează cu respectivele pene interne.
Ad. — Acest contrast nu există.
Genul *Oenanthe* — Pietrarii
Întrucît penajul femelelor de la cele 4 specii de *Oenanthe* citate la noi se aseamănă, iar o a 5-a specie s-ar putea rătăci pînă în ţinuturile noastre, indicăm unele deosebiri stabile la aripă (lungimea primei *R. I* faţă de *Tp.*, lungimea relativă la primele *R. I*, emarginaţia) care uşurează determinarea speciei.

R.I. nr. 1 nu e mai lungă decît *Tp.* { — *O. oenanthe* — *O. isabellina* — *O. deserti }

R. I. nr. 1 e mai lungă decît *T.P.* { — *O. pleschanka* — *O. hispanica }

Emarginaţie externă la *R.I.* nr. 3 şi 4 — *O. oenanthe*

Emarginaţie externă la *R.I* nr. 3,4 şi 5 { — *O. deserti* — *O. pleschanka* — *O. isabellina* (la nr. 5 puţin vizibilă) }

Lungimea relativă la *R.I.* : 3 > 4 > 5 > 2 { — *O. isabellina* — *O. pleschanka* — *O. hispanica }

Lungimea relativă la R.I : 3 > 4 > 2 > 5 { — *O. oenanthe* — *O. deserti }

Oenanthe oenanthe — Pietrarul
Prima *R.I.* mai scurtă cu 0—7 mm. decît *Tp.*

Vîrsta *Juv.*— Penele părţii superioare brun-roşcate, cu cîte o pată subterminală palidă şi cu o bordură îngustă brună ; *gîtul* şi *pieptul* cu stropi întunecaţi.
Imm. — Interiorul ciocului (toamna) parţial galben. *R. II* cu borduri brun-roşcate (toamna).
Ad. — Interiorul ciocului întotdeauna complet negru. *R.II* fără borduri brune toamna.

Sexele — ♂ *Ad.* — *Lorum* şi *regiunea auriculară* negre, contrastînd cu *sprînceana* lată albă. În l-a primăvară şi l-a vară, *R.I* şi *R.II* sînt brune închis, contrastînd cu negrul de la cap. Părţile superioare cenuşii, penele au vîrfuri brune toamna.
♀ *Ad.* — *Lorum* şi *regiunea auriculară* brun închis, *sprînceana* gălbuie, părţile superioare brune.

Oenanthe pleschanka — Pietrarul negru.
Prima *R.I* egală sau cu 1—3 mm mai lungă decît *Tp.*

Vîrsta *Imm.* — *Guşa* bej-brunatică, aproape nu diferă de restul părţii inferioare a corpului.
Ad. — *Guşa* neagră sau neagră-brună închis, se distinge clar de restul părţii inferioare a corpului.

Sexele — ♂ *Ad.* — *Calota, ceafa* şi *partea superioară a gîtului* de un alb pur, sau cu resturi de *franjuri* brune, mai ales la *ceafă*. În penajul de toamnă, proaspăt năpîrlit, penele au *franjuri* late, bej brunatice, care ascund total albul. *Bărbia* şi *guşa* negru-catifea sau negru-brun. Toamna, în penaj proaspăt, cu *franjuri* alburii rare şi înguste. *Mantaua, scapularele, Tma, Tme* şi *Tmi* negre sau negru-brun închis, toamna cu *franjuri* bej-ruginii. *R.I* negre sau negre-brune, cînd sînt noi au vîrfurile cu *borduri* înguste alburii. *R . II* negre sau brune, cînd sînt noi au *borduri* late bej-alburii.
♂ *Imm.* — *Calota* bej-gri, cu centrul penelor maron (aspect striat cu maron) către *ceafă* unele pene sînt alburii sau albe-cenuşii. *Bărbia* bej-cenuşie, datorită *franjurilor* de culoare deschisă ale penelor negre. *Guşa* negricioasă, *mantaua, scapularele, Tma, Tmi, Tme* ca şi *R.I.* şi *R.II* sînt brune.
♀ *Ad.* — *Calota* este bej-brunatică, *bărbia* bej-cenuşie, *guşa* neagră-brunatică. *Mantaua, scapularele. Tma, Tme* şi *Tmi* brune sau bej-brunatice, cu *franjuri* de culoare mai deschisă după năpîrlire *R.I* şi *R. II* brune.

Saxicola torquata — Mărăcinarul mare.

Vîrsta — *Imm. 1 i.* — Interiorul ciocului, de la vîrf la fanta palatinului, roşu-roz, restul negru-cenuşiu.
Ad. — Interiorul ciocului în întregime negru-cenuşiu.

Sexele — ♂ *Ad.* — *Lorum* şi *regiunea auriculară* negre, *bărbia* şi *guşa* negre cu *franjuri* brune-palide toamna. *Creştetul* negru cu *franjuri* ruginii toamna. *Ts* cu alb. *Tma* externe şi interne uniform negre.
♂ *Imm. 1 i. 1 pr.* — *Tma* externe brune, *Tma* interne negre.

https://biblioteca-digitala.ro

♀ *Ad.* — *Lorum* și *regiunea auriculară* brune. *Bărbia* de un brun palid, *gușa* neagră, cu brun-palid la vîrfurile penelor toamna. *Creștetul* cu pene ruginii cu centrul mai întunecat. *Ts* fără alb.

Saxicola rubetra — Mărăcinarul.

Vîrsta — *Imm.* — Interiorul ciocului roz-roșu sau cenușiu-roșu.
Ad. — Interiorul ciocului cenușiu-ardezie pînă la negru.

Sexele — ♂ *Ad.* — *Sprînceana, bărbia* și *laturile gîtului* albe. *Lorum* și *regiunea auriculară* negre-brunatice. *Rectricele* (înafară de cele *medii*) cu jumătatea bazală albă-pur. *Tp* cu jumătatea bazală (sau mai mult) albă, restul negru, cu *bordură* îngustă bej-palid pe latura externă. *Tma* negre, cu *borduri* bej intens.

Cele 4 *Tma* interne cu pete mari albe, toamna
♂ *Imm. 1 i.* — *Tp* fără alb la bază, ci doar cu puțin crem, iar vîfurile sînt bej-palid sau alburiu. *Tma* externe contrastează cu *Tme, Tmi* și *Tma* interne.
♀ *Ad.* — *Sprînceana, bărbia* și *laturile gîtului* bej. *Lorum* și *regiunea auriculară* brune. *Rectricele* numai cu o treime bazală albă, sau chiar fără alb.

Phoenicurus phoenicurus — Codroșul.

Vîrsta și Sexele — ♂ *Imm. 1 i.* — *Calota, ceafa* și *mantaua* brune, abia se poate vedea puțin cenușiu. *Lorum, regiunea, auriculară* și *frîul* în culori amestecate de negru, brun și alb, negrul putînd fi mascat de vîrfurile albe. *Tma* cu *borduri* și vîrfuri ruginii. *Tme* și *Tmi* brune, *gușa* neagră cu vîrfuri brune-alburii.
♂ *Ad.* — *Calota, ceafa* și *mantaua* cenușii-albăstrui, stropite cu brun. *Lorum, regiunea auriculară* și *frîul* negre. *Tma cu borduri* cenușii și vîrfuri ruginii. *Tme* și *Tmi* cenușii, cu vîrfuri ruginii. *Gușa* neagră, imediat după năpîrlire cu vîrfurile penelor albe.
♀ *Imm. 1 i.* — Părțile anterioare întunecate, bej-brun, stropite cu pete palide pe partea de jos a *pieptului* și pe *abdomen*. Laturile *gîtului* și partea de sus a *pieptului* în general brunatice.
♀ *Ad.* — Nu are negru la *cap* și *gușă*. Partea anterioară, în special *pieptul* și flancurile, cu o umbră de portocaliu-castaniu.

Phoenicurus ochruros gibraltariensis — Codroșul de munte.

Sexele și Vîrsta — ♂ *Ad.* — Partea superioară negu-cărbune. Oglindă albă la aripă
♀ *Ad.*, ♂ Imm. și ♀ Imm. — Cenușiu-brunatic, fără oglindă albă la aripă.
Genul *Luscinia* — Privighetorile.
Prima *remige primară* mai scurtă decît *Tp* : *Luscinia luscinia.*
Prima *remige primară* mai lungă decît *Tp* : *Luscinia megarhynchos* și *Luscinia svecica*
Lungimea *R.I* : *Luscinia luscinia*... 3 > 2 > 4

Luscinia megarhynchos...3 > 4 > 2
Luscinia svecica ...3 > 4 > 5 > 6

Luscinia megarhynchos — Privighetoarea.

Vîrsta — *Imm. 1 i.* — *Tma* și *Tmi* cu vîrfurile de culoare bej-palid.
Ad. -Tma și *Tmi* de culoare uniformă, brună.

Luscinia svecica cyanecula — Privighetoarea-gușă-vînătă.

Vîrsta — *Imm.* 1 *i.* — *Tp. interne, Tma* externe și *Tmi* cu vîrfurile de culoare portocalie-bej.
Ad. — *Tp, Tma* și *Tmi*, ca și *mantaua*, cu *franjuri* înguste de culoare brună-bej.

Sexele — ♂ *Ad.* — *Gușa* și banda pectorală de un albastru aprins (primăvara și vara), cu *franjuri* bej toamna și iarna. Partea superioară a *pieptului* castanie la suprafață, guler albastru.
♀ *Ad.* — *Gușa* cu centrul crem, laturile brune-negricioase cu margini înguste albastre. Banda pectorală brună negricioasă, uneori cu puțin albastru. Partea superioară a *pieptului* bej-crem la castaniu deschis, cu pete mai întunecate jos.

Carduelis chloris — Florintele.

Vîrsta — *Imm.* — *R.* (*m*) ascuțite și cu *franjuri* toamna. *Tma* externe fiind în curs de năpîrlire diferă la culoare, atît între ele cît și față de *Tma* interne, deja năpîrlite și de culoare mai închisă. *Ad.* — *R.* (*m*) rotunjite și noi toamna. *Tma* cenușii sau cenușii-brune cu *franjuri* verzui, nu diferă de *Tma* interne.

Sexele cu diferențe marcate mai ales primăvara și vara.
♂ *Ad.* — *Vertex* cenușiu-verde sau cenușiu-brun, nestriat. Părțile externe ale *R.I.* galbene, pînă la *axul* penei, de la vîrful pînă la baza *steagului*. *R.* (*e*) galbene pînă la *axul* penei, pe ambele părți
♀ *Ad.* — *Vertex* brun-șters, ușor striat. Părțile externe ale *R.I* externe numai pe jumătate galbene, iar galbenul nu ajunge pînă la *axul* penei. *R.* (*e*) cu galbenul separat de *axul* penei printr-o zonă întunecată.

https://biblioteca-digitala.ro

Carduelis carduelis — Sticletele.

Vîrsta — *Juv.* — *Capul* brun, pătat cu brun închis, fără roşu, alb sau negru. Spinarea brună, pătată cu brun închis.
Imm. — Mască facială portocalie. *R.* ascuţite, uzate, cu *franjuri*. Apexul *remigelor* şi *rectricelor* cu umbre bej-ruginii. *Tma* externe de culoarea nisipului, se deosebesc de *Tma* interne, galbene.
Ad. — Mască facială roşu-carmin. *R.* rotunjite şi noi, toamna şi primăvara. Apexul *remigelor* şi *rectricelor* alb curat (sau inexistent, dispărut prin uzură). *Tma* externe galbene, ca şi *Tma* interne.

Sexele — ♂ *Ad.* — Masca facială roşie trece de ochi sau ajunge la marginea posterioară a ochiului. *Tma* terţiare cu *steagul* extern de un galben aprins, care trece şi pe *steagul* intern. *Mustăţi*, *lorum* şi vibrise (pene filiforme de la nări) de un negru intens.
♀ *Ad.* — Masca facială roşie nu trece de mijlocul ochiului. *Tma* terţiare cu *steagul* extern galben, care trece puţin, sau deloc, pe *steagul* intern. *Mustăţi* şi *lorum* cenuşiu închis sau negru-brun.

Carduelis cannabina — Cîneparul.

Vîrsta — Diferenţele nu sînt cunoscute, în afară de aspectul *Tma* externe care diferă de *Tma* interne la unele exemplare *Imm. 1 i.*

Sexele — Diferenţe permanente, puţin vizibile iarna.
♂ *Ad.* — *Pieptul, fruntea* şi *calota* roşii (vara) sau roz (iarna). În penaj nou aceste culori sînt ascunse de *bordurile* cenuşii sau bej ale penelor. *R.I.* cu margini albe late, de obicei ajung pînă la *axul* penelor. *Pieptul* dungat cu roşu sau brun[1], dungile fiind late şi rotunjite.
♀ *Ad.* — *Pieptul, fruntea* şi *calota* bej, cu dungi brune. *R.I* cu margini albe înguste, care ajung foarte rar pînă la *axul* penelor. Dungile de pe *piept* sînt deobicei brune, înguste şi ascuţite.

Carduelis flavirostris — Cîneparul cioc-galben.[2]

Vîrsta — *Imm.* nu diferă de adulţi după năpîrlirea de toamnă, iar specia a fost găsită la noi numai din luna noiembrie.

Sexele — ♂ *Ad.* — *Tîrtiţa* roz fără dungi, cu *bordurile* penelor bej imediat după năpîrlirea de toamnă.
♀ *Ad.* — *Tîrtiţa* brună-roşcată, cu dungi negre.

Carduelis spinus — Scatiul.

Vîrsta — *Imm. 1 i.* — *Tectricele* aripii şi penele din *Alula* au marginile cenuşii-alburii.
Ad. — *Tectricele* aripii şi penele din *Alula* au marginile galbene.

Sexele — Diferenţe permanente însă, iarna mai ales, puţin vizibile.
♂*Ad.* — *Calota* neagră, cu extremităţile penelor cenuşii. *Tîrtiţa* galbenă-verzuie fără dungi.
♀ Ad. — *Calota* cenuşie-verzuie cu dungi brune. *Tîrtiţa* galbenă-verzuie cu dungi.

Carduelis flammea — Inăriţa.[3]

Vîrsta — Păsările sosesc la noi după năpîrlirea de toamnă, cînd *Imm.* nu mai diferă practic de *Ad.*

Sexele — ♂ *Ad* — *Tîrtiţa, pieptul* şi *obrajii*, roz sau roşii, culoarea putînd fi acoperită de *bordurile* alburii sau bej ale penelor.
♀ *Ad.* — *Tîrtiţa, pieptul* şi *obrajii*, fără roz sau roşu.

Serinus serinus — Cănăraşul.

Sexele — ♂ *Ad.* — *Fruntea, creştetul* şi *lorum*-ul de un galben aprins, toamna penele cu marginea verzuie. *Bărbia, guşa* şi *pieptul* galbene.
♀ *Ad. Fruntea, creştetul* şi *lorum*-ul brunatice, penele cu marginea galbenă şi dungi brune. *Bărbia, guşa* şi *pieptul* de un galben-palid spre cenuşiu-alburiu, cu dungi brune.

Pyrrhula pyrrhula — Mugurarul

Vîrsta — *Imm. 1 i.-Tp.* externe au înainte de năpîrlire *borduri* înguste bej. Tectricele carpale şi cele de pe *Alula* au margini brune. *Ad.* — *Tp.* negre-albăstrui, cu vîrfuri late gri sau brune-alburii; tectricele carpale şi cele de pe *alula* au margini cenuşii.

---

[1] Unele ♀♀ ţinute în captivitate capătă, după al 3-lea an, culoarea roşie la cap şi piept, de aceea semnul alb de pe R.I e mai sigur pentru determinarea sexului.

[2] Poate fi confundat cu Carduelis cannabina de care se deosebeşte prin ciocul galben (la ♂ şi ♀), tirtiţa roz (la ♂), gitul portocaliu şi lipsa albului la marginea cozii (la 0 şi Imm.).

[3] Ne putem aştepta ca iarna să apară şi Carduelis hornemanni, care diferă de C. flammea prin tîrtiţa albă (sau foarte puţin roz), fără dungi, şi prin spinarea cenuşie; la C. hornemanni ♂ au fruntea roşie.

https://biblioteca-digitala.ro